

ЗАТВЕРДЖУЮ
Фізична особа підприємець
 Л.В. Лапіна
08.10.2026 р.

ТИПОВА ПРОГРАМА
підвищення кваліфікації педагогічних працівників «Методика
навчання історії, громадянської освіти та суспільствознавчих
предметів за Державним стандартом базової середньої освіти»

Розробник(и): ФОП Лапіна Людмила Вікторівна ЄДРПОУ 1862844944

Рецензент(и): Фізична особа підприємець Л.В. Лапіна

Термін дії програми: з 2025 до 2030 року

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність типової програми – Громадянська та історична освітня галузь стандарту базової середньої освіти вимагає навчати не хронології, а вміння працювати з джерелами, критично оцінювати інформацію, аргументувати позицію і діяти як відповідальний громадянин. Модельні програми з історії України, всесвітньої історії, громадянської освіти, правознавства та курсів мистецької і етичної спрямованості у 5-9 класах, а також досвід війни змінили зміст і акценти цих предметів. Програма зосереджена на предметній методиці: робота з джерелами і мапами, дискусія, проект, оцінювання громадянської компетентності, викладання економіки, правознавства, мистецтва та етики.

Цільова група: Учителі історії України та всесвітньої історії, громадянської освіти, правознавства, філософії та етики, економіки і фінансової грамотності, мистецтва та образотворчого мистецтва закладів загальної середньої освіти, учителі інтегрованих суспільствознавчих курсів.

Професійний стандарт: «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (2024)

Напрями підвищення кваліфікації (відповідно до Порядку, затвердженого постановою КМУ від 21.08.2019 № 800):

- розвиток професійних компетентностей (знання навчального предмета, фахових методик, технологій)
- формування у здобувачів освіти спільних для ключових компетентностей вмінь, визначених частиною першою статті 12 Закону України «Про освіту»

Обсяг (тривалість): Загальний обсяг підвищення кваліфікації за цією програмою в межах одного освітнього циклу становить від 2 до 30 годин (0,06–1 кредит ЄКТС) та визначається індивідуально залежно від кількості обраних слухачем освітніх компонентів (тем). Слухач може проходити програму повторно, обираючи нові теми. У кожному випадку у сертифікаті зазначається фактично пройдений обсяг годин та тематика навчання.

Особливості реалізації програми – Програма реалізується дистанційно. Кожна тема розкриває методику конкретного предмета або виду діяльності: вимоги модельної програми, методичні прийоми роботи з джерелами і мапами, зразки завдань та критеріїв оцінювання, самостійна робота та підсумкове завдання. Програма має модульну структуру: модулі відповідають напрямам підвищення кваліфікації, кожна тема модуля є

логічно завершеним освітнім компонентом і може реалізовуватися автономно. Підсумковий обсяг в межах одного освітнього циклу формується накопиченням обраних тем. За результатами кожного освітнього циклу видається окремий документ про підвищення кваліфікації із зазначенням фактично пройдених годин та тематики навчання.

Форма (форми) підвищення кваліфікації: дистанційна

Вид підвищення кваліфікації: курси (навчання за програмами підвищення кваліфікації)

Мета підвищення кваліфікації – Удосконалення предметно-методичної компетентності учителів суспільствознавчих і мистецьких предметів: методика формування громадянської, історичної, культурної та фінансової компетентностей учнів за Державним стандартом, робота з джерелами, оцінювання результатів навчання.

Завдання підвищення кваліфікації:

- проаналізувати вимоги громадянської та історичної, мистецької і соціальної освітніх галузей стандарту та модельних програм 5-9 класів
- опанувати методику роботи з історичними джерелами, мапами, статистикою та медіа, формування критичного мислення
- освоїти діалогічні методики: дискусія, дебати, аналіз кейсів, проекти громадянської дії
- удосконалити методику викладання правознавства, економіки і фінансової грамотності, етики та мистецтва
- опанувати оцінювання громадянської та історичної компетентностей, формувальне оцінювання, підготовку до атестації
- застосовувати цифрові архіви, музейні ресурси, інтерактивні мапи та мультимедіа у навчанні предмета

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

- предметно-методична компетентність (A2)
- громадянська компетентність та здатність формувати ціннісні орієнтири учнів (A2.5)
- здатність до критичного аналізу джерел та медіаграмотність
- оцінювально-аналітична компетентність (Г1)
- культурна та емоційно-етична компетентність (Б2)
- інформаційно-цифрова компетентність (А3)

Очікувані результати підвищення кваліфікації: Учителі зможуть викладати історію, громадянську освіту, правознавство, економіку, етику та мистецтво за вимогами стандарту, навчати учнів працювати з джерелами і аргументувати позицію, організовувати дискусії та проекти, оцінювати громадянську й історичну компетентності та використовувати цифрові ресурси предмета.

Оцінювання результатів підвищення кваліфікації – Оцінювання здійснюється на основі виконання рекомендованих практичних та самостійних завдань, участі в проєктній діяльності, тестування або підсумкової роботи відповідно до програми.

Документ про підсумки підвищення кваліфікації – Сертифікат про підвищення кваліфікації встановленого зразка із зазначенням теми, обсягу годин та кредитів ЄКТС відповідно до вимог законодавства.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Модулі плану відповідають напрямам: історія, громадянська освіта, правознавство, етика, філософія, економіка, підприємництво і фінансова грамотність, мистецтво, євровибір України, шкільні музеї. Тема модуля є окремим освітнім компонентом обсягом від 2 до 30 годин; учитель обирає теми свого предмета, проходити всі теми не обов'язково.

Перелік тем модулів не є вичерпним: суб'єкт підвищення кваліфікації

поповнює його новими темами, які включаються до модуля відповідного напрямку. Перелік у цьому документі наведено станом на 08.10.2026; актуальна редакція розміщується в розділі «Важливі документи» програми на платформі «Вектор» і оновлюється в міру поповнення.

№	Модуль (напрямок)	Кількість тем	Лекції, год (на тему)	Самостійна робота, год (на тему, мін.-макс.)	Усього, год (на тему, мін.-макс.)
1	Історія	11	1	1-29	2-30
2	Етика	2	1	1-29	2-30
3	Економіка	2	1	1-29	2-30
4	Євровибір України	2	1	1-29	2-30
5	Мистецтво/ОТМ	10	1	1-29	2-30
6	Громадянська освіта	9	1	1-29	2-30
7	Правознавство	2	1	1-29	2-30
8	Філософія	3	1	1-29	2-30
9	Шкільні музеї	3	1	1-29	2-30
	Разом тем у програмі	44			

Перелік тем за модулями

Модуль 1. Історія (11 тем)

1. Вчимося критично мислити: інтерактивні ігри та симуляції на уроках історії.
2. Розвиток навичок медіаграмотності на уроках історії та громадянської освіти
3. Принципи та методи мотивації підлітків засобами діяльнісного підходу, ігрових та інтерактивних технологій на уроках громадянської та історичної освіти
4. Мотивація учнів: практичні методи та інструменти для активізації навчального процесу на уроках історії
5. Історія на пальцях: Практичні вправи для активізації навчання
6. Історія без нудьги: Практичні техніки для яскравих уроків
7. Як оживити уроки історії: практичні техніки та вправи
8. Історія у 7 класі НУШ. Методично-нормативні основи
9. Створення цікавого контенту для проведення уроків історії у 6 класах НУШ.
10. Оновлені програми з історії України: як викладати в умовах російсько-української війни.
11. Організація ефективних практичних занять на уроках Історії

Модуль 2. Етика (2 тем)

1. Цінності, що працюють: практична інтеграція етики в базовій школі НУШ.
2. Інтеграція етики і правоосвіти в базовій середній ланці НУШ

Модуль 3. Економіка (2 тем)

1. Фінансова грамотність вчителів та учнів
2. Фінансова грамотність для учнів та вчителів. Шляхи вдосконалення.

Модуль 4. Євровибір України (2 тем)

1. Впровадження Державного стандарту базової середньої освіти на уроках 'Євровибір України' НУШ
2. Впровадження STEM підходів на уроках 'Євровибір України'

Модуль 5. Мистецтво/ОТМ (10 тем)

1. Зроблено руками у 9 класі НУШ: мистецтво і проєктна діяльність
2. Мистецтво і технології у 9 класі НУШ: творчі та проєктні інструменти
3. Один урок мистецтва, різні діти - як врахувати потреби кожного без перевантаження
4. Диференціація без хаосу: як на одному уроці мистецтва враховувати потреби різних дітей
5. Наука через мистецтво: як зробити фізику зрозумілою, красивою й захопливою.
6. Викладання музичного мистецтва в умовах НУШ. Досвід та перспективи професійного зростання педагога
7. Створення умов для міжособистісної взаємодії на уроках Мистецтва 7 класів НУШ
8. Впровадження Державного стандарту базової середньої освіти на уроках Образотворчого мистецтва НУШ
9. Розкриття повного потенціалу музичної освіти. Забезпечення вчителів інструментами та знаннями для створення динамічних, інтерактивних уроків.
10. Мотивування до вивчення мистецтва. 5 клас НУШ.

Модуль 6. Громадянська освіта (9 тем)

1. Права, факти, цінності: суспільні предмети у 9 класі НУШ

2. Історія, громадянська освіта і правознавство у 9 класі НУШ
3. Від екскурсії до громадянства: практична співпраця школи з музеями, бібліотеками та ГО.
4. Проект «MUCIT: Музеї як простори громадянства»
5. Виклики і рішення: методи інтеграції інтерактиву у громадянську освіту.
6. Інтерактивні технології на уроках громадянської освіти
7. Національно-патріотичне виховання.
8. Сучасний аспект громадянської освіти в Україні: місія та загрози
9. Створення засобів наочності для уроків історії та громадянської освіти.

Модуль 7. Правознавство (2 тем)

1. Розвиток культури індивідуальної безпеки в освітньому процесі під час воєнного стану.
2. Створення онлайн проектів та міжпредметних зв'язків.

Модуль 8. Філософія (3 тем)

1. Філософія відповідальності. Виховання громадянської свідомості через слово
2. Думка і слово як інструменти творення реальності і чинники розвитку особистості
3. Впровадження STEM підходів на уроках Філософії

Модуль 9. Шкільні музеї (3 тем)

1. Пам'ять, яку не спалити: як зберегти історії з окупованих і зруйнованих територій.
2. Залучення учнів до процесу документування російсько-української війни. На прикладі родинних архівів вивезених українськими військовими з с. Васюківка на Донеччині.
3. Від експоната до уроку: використання музеїв в освітньому процесі

3. ЗМІСТ ТИПОВОЇ ПРОГРАМИ

Модуль 1. Історія

Мета модуля: Підвищення кваліфікації вчителів щодо формування історичної свідомості та патріотичних почуттів учнів.

Завдання модуля:

- Методика висвітлення дискусійних сторінок історії
- Опанування інструментів візуалізації історичних процесів
- Розвиток навичок критичного аналізу медіатекстів
- Формування громадянської позиції школярів

Модуль 2. Етика

Мета модуля: Розвиток професійної готовності педагогів до етичного виховання молоді.

Завдання модуля:

- Вивчення основ ділового та мовленнєвого етикету
- Методика обговорення гострих соціальних та моральних питань
- Формування навичок академічної доброчесності
- Розвиток емпатії та толерантності

Модуль 3. Економіка

Мета модуля: Розвиток професійної готовності вчителів до формування економічної культури молоді.

Завдання модуля:

- Вивчення актуальних трендів у фінансовій сфері
- Методика викладання основ інвестування та планування бюджету
- Розвиток лідерських якостей та ініціативності
- Етика в бізнесі

Модуль 4. Євровибір України

Мета модуля: Формування громадянської та соціокультурної компетентності педагогів у контексті євроінтеграції.

Завдання модуля:

- Вивчення структури та цінностей Європейського Союзу
- Методика формування європейської ідентичності школярів
- Інтеграція європейського компоненту в зміст уроків
- Ознайомлення з грантовими програмами ЄС в освіті

Модуль 5. Мистецтво/ОТМ

Мета модуля: Вдосконалення професійної майстерності вчителів мистецького циклу.

Завдання модуля:

- Методика формування візуальної культури школярів
- Використання арт-терапевтичних вправ у навчанні
- Розробка мистецьких проєктів та перформансів
- Опанування цифрових інструментів для створення музики та графіки

Модуль 6. Громадянська освіта

Мета модуля: Підвищення кваліфікації вчителів щодо формування громадянської свідомості учнів.

Завдання модуля:

- Вивчення механізмів захисту прав людини в Україні та світі
- Методика аналізу медіаконтенту та боротьби з дезінформацією
- Організація шкільних виборів та самоврядування
- Гендерна рівність та інклюзивність у суспільстві

Модуль 7. Правознавство

Мета модуля: Підвищення професійної компетентності вчителів у сфері правової освіти та виховання.

Завдання модуля:

- Вивчення основних галузей права України та міжнародних стандартів
- Методика формування правової грамотності школярів
- Виховання поваги до закону та прав інших людей
- Профілактика правопорушень серед неповнолітніх

Модуль 8. Філософія

Мета модуля: Розвиток мисленнєвих, етичних та комунікативних компетенцій педагогів.

Завдання модуля:

- Вивчення технік ведення філософського діалогу з дітьми
- Методика розвитку критичного, креативного та турботливого мислення
- Формування навичок етичного обґрунтування вчинків
- Аналіз світоглядних дилем

Модуль 9. Шкільні музеї

Мета модуля: Розвиток професійних компетенцій керівників шкільних музеїв.

Завдання модуля:

- Вивчення нормативно-правової бази музейної справи в освіті
- Методика підготовки учнів-екскурсоводів та юних дослідників
- Використання музею як освітнього ресурсу на різних уроках
- Міжнародний досвід музейної педагогіки

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи:

1. Закон України Про вищу освіту
2. Закон України Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій
3. Закон України Про дошкільну освіту
4. Закон України Про загальну середню освіту
5. Закон України Про інноваційну діяльність
6. Закон України Про наукову і науково-технічну діяльність
7. Закон України Про наукову і науково-технічну експертизу
8. Закон України Про освіту
9. Закон України Про позашкільну освіту
10. Закон України Про професійно-технічну освіту
11. Концепція розвитку післядипломної освіти в Україні
12. Національна доктрина розвитку освіти
13. Положення про державний вищий навчальний заклад
14. Положення про дистанційне навчання
15. Положення про інститути післядипломної педагогічної освіти
16. Положення про організацію навчального процесу
17. Постанова кабінету міністрів України від 28.03.2002 № 379 Про затвердження Державної програми "Вчитель"

Основна література:

1. Алексєєнко В. Роль малого бізнесу в економіці України. Економічний вісник університету : зб. наук. праць. Переяслав-Хмельницький, 2009. Вип. 13.
2. Борисенко В. Інтегроване навчання: тематичний і діяльнісний підхід. 2017. URL: <https://bit.ly/3hxpBSJ>
3. Вукіна Н.В., Дементієвська Н.П., Сущенко І.М. Критичне мислення: як цьому навчати: наук.-метод. посіб. / За наук. ред. О.І.Пометун. Харків, 2007. 190 с.
4. Вчимося вчитися та критично мислити. Нестандартні завдання за темами тижнів до курсу «Я досліджую світ». 1 клас. / авт. - упоряд. Н.В.Маценко, Н.В.Свір. Харків : вид. група «Основа», 2019. 133 с.
5. Вчимося читати. Навч.-розв. посіб. для дітей 4-6 років. У двох частинах. К.: «Фенікс», 2020. Ч.1. 272с. з іл.
<https://www.shelestova.com.ua/product/vchymosya-chytaty/>
6. Гловацький С.В. Уроки інтегрованого курсу «Мистецтво». 1 клас: навчально-методичний посібник. Черкаси: КНЗ «ЧОІПОПП ЧОР», 2019. 89 с.
7. Гловацький С.В. Уроки інтегрованого курсу «Мистецтво». 10 клас: навчально-методичний посібник. Черкаси: КНЗ «ЧОІПОПП ЧОР», 2019. 156 с.
8. Гловацький С.В. Уроки інтегрованого курсу «Мистецтво». 10 клас: навчально-методичний посібник. Черкаси: КНЗ «ЧОІПОПП ЧОР», 2020. 231 с.
9. Гловацький С.В. Уроки інтегрованого курсу «Мистецтво». 2 клас: навчально-методичний посібник. Черкаси: КНЗ «ЧОІПОПП ЧОР», 2020. 104 с.
10. Гловацький С.В. Уроки інтегрованого курсу «Мистецтво». 3 клас: навчально-методичний посібник. Черкаси: КНЗ «ЧОІПОПП ЧОР», 2021. 111 с.
11. Гловацький С.В. Уроки інтегрованого курсу «Мистецтво». 4 клас: навчально-методичний посібник. Черкаси: КНЗ «ЧОІПОПП ЧОР», 2022. 106 с.
12. Деякі питання організації та проведення супервізії: наказ МОН від 18.10.2019 р. №1313. URL: <https://bit.ly/3Vm9jeg>

13. Джежелей О., Коваленко О. Вчуся читати. Навч-розвив. пос. для дітей Частина 1. Харків: Ранок, 2001. 144 с.
14. Дитяча та юнацька психотерапія. Теорія і практика в сучасних наукових дослідженнях / За заг. ред. Г. Католик. Колективна монографія. Львів : Астролябія, 2012. 312 с.
15. Дії населення в умовах надзвичайних, несприятливих побутових та нестандартних ситуацій: практичний посібник / М.А. Скидан, О.М. Євдін, В.М. Могильниченко, О.В. Горіцький, О.П. Жихарев, О.М. Крикун; За заг. редакцією к.м.н. М.А. Скидана. Київ: Атіка-Н, 2007. 92 с.
16. Етика ділового спілкування : навч. посібник [Воронкова В.Г. Беліченко А.Г., Мельник В.В., Ажажа М.А.]. Київ: Магнолія, 2006, 2019. 312 с.
17. Календар морально-патріотичних цінностей сучасного школяра: науково-методичний посібник / Н.М. Степанова, В.С. Кудін. Черкаси : видавець Чабаненко Ю.А., 2020. 152 с.
18. Конституція України. Основний закон. Київ, 1996.
19. Конституція України. Основний закон. Київ, 1996. URL: <https://bit.ly/3Wl5vu3>
20. Кубрак О. В. Етика ділового повсякденного спілкування. Суми : ВТД «Університетська книга», 2002. 208 с.
21. Лесько О. Й., Прищак М. Д., Залюбівська О. Б., Рузакова Г. Г. Етика ділових стосунків : навчальний посібник. Вінниця: ВНТУ, 2011. 310 с.
22. Палеха Ю. І. Етика ділових відносин. Київ: Кондор, 2008. 356 с.
23. Пахльовська О. Українські шістдесятники: філософія бунту. Сучасність. 2000. № 4.
24. Петрушкевич О. Ненасильницьке спілкування у школі – міф чи реальність? URL: <https://bit.ly/3EWB2eB>
25. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Голос України. 2017. 27 верес. (№ 178-179). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
26. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 № 463-IX. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2020, № 31, ст. 226. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
27. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 05.12.2015 № 389-VIII-XII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 28, ст. 250. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
28. Робінсон К. Школа майбутнього. Революція у вашій школі, що назавжди змінить освіту. / переклад з англ. Г. Лелів. Львів : Літопис, 2016. 258 с.
29. Розвиваємо громадянські компетентності : другий клас / під заг. ред. Н.Бібік, Н.Софій. Київ, 2019. URL: http://www.ussf.kiev.ua/images/project-50/2class_5-Vartist_4.pdf
30. Розвиваємо громадянські компетентності з 1 класу / під заг. ред. Н.Бібік, М.Араджионі. Київ : ФОП «Парашин К.С.», 2018. 880 с.
31. Сенге П. П'ята дисципліна : мистецтво і практика організації, котра самонавчається. Київ : Олімп-бізнес, 2011. 408 с.
32. Стадніченко О. О. Роман Василя Шкляра «Чорний Ворон»: історична та художня правда. Вісник Запорізького національного університету. №2. 2010. С. 307-312.
33. Урок, що розвиває критичне мислення. 70 методів в одній книзі: навч.-метод. посіб. / О.І. Пометун. Київ, 2020. 104 с.
34. Філоненко С. Концепція особистості жінки в українській жіночій прозі 90-х років XX ст. К.: Ніжин: Аспект, 2006. 158 с.
35. Фінансова грамотність. Фінанси. Що? Чому? Як?: навчальний посібник / авт.кол. Київ, 2019. 272 с.
36. Фундаментальні цінності академічної доброчесності ; пер. з англ. II Міжнародний центр академічної доброчесності. - 2019. - 39 с. - URL : <https://www.skcpic.in.ua/wp-content/uploads/Integ-Valucs-Ukr.pdf>
37. Чмут Т. К., Чайка Т. Л. Етика ділового спілкування : навчальний посібник. Чернігів : Вид-во Знання, 2007. 204 с.
38. Шевчук А. С. Дитячі розваги і свята (у схемах, таблицях, визначеннях,

- сценаріях) : навч.метод. посібник. Тернопіль : Мандрівець, 2020. 336 с.
39. Щодо нагальних питань впровадження Закону України «Про повну загальну середню освіту» : лист МОН від 08.04.2020 №1/9-201. URL: <https://bit.ly/3wlUDiR>
40. Stroebe, M., Schut, H. (2010). The dual process model of coping with bereavement: rationale and description, *Death Studies*, 23:3, 197-224. URL: <https://doi.org/10.1080/074811899201046>

Додаткова література:

1. Айві А. Цілеспрямоване інтерв'ювання і консультування: сприяння розвитку клієнта. Пер. з англ. Київ.: Сфера, 1998. 342 с.
2. Васильченко А.А. та ін. Епідеміологія. Київ: Здоров'я, 1993. 464 с.
3. Навчальна кінезіологія: проста гімнастика для мозку. URL: <https://bit.ly/3XKqdVt>
4. Новак В. О. Організаційна поведінка: підручник / В. О. Новак, Т.Л.Мостенська, О. В.Ільєнко. Київ: Кондор, 2013. 498 с.
5. Освітня програма навчального закладу. URL: <https://bit.ly/3ckLjDp>
6. Фінанси: Практикум: Навч.посіб. Азаренкова Г.М., Борисенко І.І. Київ: Знання, 2008. 279 с.
7. Capt V. L'enseignement du français et le défi du numérique. URL: <http://surl.li/earop>
8. Díaz-Corrájejo, J. La pédagogie différenciée dans le cadre de l'enseignement/ apprentissage du Français Langue Étrangère (Fle). URL: <http://surl.li/dymtd>
9. Pynoos Robert S. & Nader Kathi (1988). Psychological first aid and treatment approach to children exposed to community violence: Research implications. *Journal of Traumatic Stress*, volume 1, pages 445-473.
10. Rubin, S., & Schechter, N. (1997). Exploring the social construction of bereavement : Perceptions of adjustment and recovery in bereaved men. *American Journal of Orthopsychiatry*, 67, 279-289.
11. Smit R. Formative Beurteilung im kompetenz- und standardorientierten Unterricht. URL: <http://surl.li/eakye>
12. What Is Flipped Learning? URL: <http://surl.li/eakyu>